

УДК 373.2.091(075.8)

ГОЛОВКО Маргарита

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи, ДВНЗ Донбаський державний педагогічний університет»
пров. Учительський, 1, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84122
E-mail: mamulyak@gmail.com

МІХЄЄВА Олена

старший викладач кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи, ДВНЗ Донбаський державний педагогічний університет»
пров. Учительський, 1, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84122
E-mail: mamulyak@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДОШКІЛЬНОГО ДИТИНСТВА ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

Анотація. У статті представлено результати вивчення та узагальнення поглядів та провідних ідей вітчизняних та зарубіжних педагогів га проблему педагогічного супроводу дошкільного дитинства у контексті сучасної освітньої парадигми.

На підставі аналізу наукового доробку визначено основні параметри дошкільного дитинства як педагогічного феномену. Цикл людинознавчих наук репрезентує свої підходи до розуміння дитинства як ключової проблеми педагогічної, психологічної та філософської науки. Полілог наукових підходів презентує дитинство як унікальний феномен, єдину динамічна система, що функціонує як необхідний вирішальний етап становлення особистості і виявляє себе у таких п'яти вимірах: 1) дитинство як віковий період життя людини; 2) дитинство як особливий, неповторний, своєрідний світ та спосіб буття дитини у ньому; 3) дитинство (світ дитинства) як сукупність дітей певного віку; 4) дитинство як світ відносин дорослих і дітей; 5) дитинство як середовище, в якому доводиться працювати педагогу. Дошкільне дитинство в цьому контексті є найбільш самобутнім періодом, що визначається особливим змістом і простором дитячого буття та власного «Я» дитини. Визначено як схожі позиції вчених, так і оригінальні ідеї. Виокремлено найбільш пріоритетні риси та особливості дошкільного дитинства, які потребують педагогічної підтримки та захисту. Презентовано загальні риси та базові загальні принципи підтримувального стилю освітньої роботи з дітьми. В основу моделі педагогічного супроводу мають бути покладені загальні принципи: гуманізація – віра в можливість дитини; системний підхід – заснований на розумінні дитини як цілісної системи; комплексний підхід до супроводу розвитку дитини; урахування індивідуальних і вікових особливостей дитини, що передбачає вибір змісту, форм, способів супроводу, які відповідають індивідуальним можливостям дитини, темпам її розвитку; безперервність супроводу дитини в освітньому процесі, а саме – спадкоємність і послідовність супроводу.

Констатовано, що дошкільні заклади мають стати тим освітнім простором, що забезпечує гуманістичну взаємодію педагогів та дітей з метою захисту та підтримки дитячої субкультури.

© Головка М., Міхєєва О., 2020

Ключові слова: підтримка, захист, стимулювання, педагогічний супровід, дошкільне дитинство, взаємодія.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Дитинство – унікальний, самоцінний період становлення особистості, який має яскраво виражену специфіку вікового розвитку, що вимагає особливого педагогічного супроводу та сприятливих умов. Ускладнення економічних, політичних, соціальних чинників нашого швидкоплинного життя визначає певні парадокси-протиріччя у сфері сучасного дитинства й наразі актуалізує потребу в переосмисленні гуманітарними науками феномену сучасного дитинства та відповідно позиції педагога у його просторі-часі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблему дитинства як наукової категорії та можливостей створення умов для цілісного гармонійного розвитку дитини в освітньому просторі досліджували як вітчизняні (В. Абраменкова, Ш. Амонашвілі, І. Богданова, А. Богуш, Л. Варяниця, Н. Гавриш, Д. Ельконін, І. Зверева, В. Зеньківський, О. Караман, І. Кон, О. Кононко, В. Кудрявцев, В. Кузь, С. Курінна, С. Литвиненко, В. Мухіна, М. Осорина, Р. Пріма, В. Сухомлинський та ін.), так і зарубіжні вчені (Е. Болдінг, Дж. Гарбаріно, К. Деве, Е. Еріксон, Дж. Квортруп, Я. Корчак, М. Мід, Б. Спок, С. Фріс та ін.).

Висока якість дитинства свідчить про зрілість суспільства, про усвідомлення ним цінності цього періоду та визначає спрямованість соціальної енергії не лише на найближчу перспективу, а й у віддалене майбутнє.

Ця ідея лежить в основі Декларації прав дитини, Конвенції ООН про права дитини, низки інших міжнародних документів, вітчизняних Законів «Про охорону дитинства» та «Про дошкільну освіту». Здавалося б, такі соціально-правові стандарти – міцне підґрунтя для визнання пріоритетним завданням будь-якої країни забезпечення всіх необхідних умов для повноцінного розвитку дітей. Однак, проблеми дитинства нині загострюються практично в кожній країні, а в трансформаційному суспільстві вони перетворюються на болюче соціальне питання, від вирішення якого, без перебільшень, залежать його виживання та безпека.

Співвідношення унікального світу дошкільного дитинства зі змістом освітнього простору його перебування дозволило виявити такі суперечності: між особливим значенням дошкільного віку в особистісному розвитку людини та стресовою тактикою педагогічного впливу; між методами навчання та урахуванням функціональних особливостей розвитку дитини; між потенційними можливостями педагогічного супроводу і слабкими використанням його змістового та технологічного контенту.

Формулювання цілей статті. Мета цієї статті – аналіз результатів дослідження проблеми у науковому дискурсі та обґрунтування ефективної практико-орієнтованої моделі супроводу дошкільного дитинства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових даних. Цикл людинознавчих наук репрезентує свої підходи до розуміння дитинства як ключової проблеми педагогічної, психологічної та філософської науки. Так, психологічні та медико-біологічні науки досліджують етапи, відповідно, психічного та фізичного індивідуального розвитку дитини.

Педагоги розглядають його як життя людини на певному етапі її індивідуального розвитку, впродовж якого доросле покоління активно впливає на молодше, формує його здібності, навички, вміння. Філософи розкривають сутність періодів життя людини, природу людини та її призначення у світі. Розглянемо кожний із цих підходів детальніше.

Дитинство як філософський феномен «не має раз і назавжди даної форми», – стверджує сучасний дослідник у галузі філософії В. Лімонченко. «Наявною формою його існування є те, що воно ще тільки може бути». Основними характеристиками виступають: надзвичайна гнучкість форм, можливостей, пластичність, «відкритість світові – бажання охопити все, бути усім і завжди». Дитинство – це та основа, яка закладається в житті людини, формує її як особистість, а в подальшому лише розгортається. СENS дитинства, вважає В.Лімонченко, полягає у виконанні ним певного завдання, що адресується конкретній істоті у певний час [1].

Отже, виходячи з філософської позиції можна дійти висновку, що дитинство – це основний час для формування особистості, яка розкриє і реалізує свої здібності у визначений момент часу. Кожний період життя людини наповнений своїм смислом і буде іншим для іншої людини.

У дослідженні феномену дитинства не можна залишити поза увагою таку галузь науки, як українське дитинознавство, яке відіграло важливу роль у розвитку філософії дитинства. Українське дитинознавство включає віками вироблені народом погляди на дитинство, «емпіричні знання про умови й рушійні сили онтогенезу людських якостей на стадії дитинства, закономірності перебігу фізіологічних, сенсорних, емоційних, вольових та пізнавальних процесів, особливості формування дитини як особистості» [2].

Дослідженню житлово-побутових умов української дитини, значенню народних іграшок у її вихованні та дитячого фольклору, впливу народної культури на виховання та формування внутрішнього світу дитини, її світогляду присвячені дослідження О. Духновича, Н. Заглади, Н.Сивачук, М.Стельмаховича та інших.

Н. Сивачук зазначає: «Від сповиточку народ в особі матері передавав дитині поступово систему знань про світ: рівень знань мав відповідати рівневі духовності особи». У світогляді українського народу дитина постає Божим посланцем. Дитина у народних повір'ях свята і чиста. Її народження народ України пов'язував із появою нової зірки на небі. Українці вважають ранок кращою порою доби, а дитинство – кращою порою життя [3].

Науковими працями вчених репрезентований і психолого-педагогічний підхід до дитинства. Так, психолог А. Петровський визначає дитинство як період адаптації індивіда до життя, оволодіння нормами соціального життя. Учений вважає, що на характер і зміст цього періоду впливають конкретні соціально-економічні і етнокультурні особливості суспільства, в якому росте дитина, насамперед – система суспільного виховання.

Д. Ельконін розглядає дитинство як період, який продовжується від народження до повної соціальної, психологічної зрілості, це період, коли дитина стає повноцінним членом людського суспільства. Періоди дитинства людини є продуктом історії і мають схильності до змін. Тому тривалість дитинства знаходиться у прямій залежності від рівня матеріальної і духовної культури суспільства.

Особливої уваги потребують підходи до дитинства, що презентують видатні педагоги.

Провідною ідеєю педагогічної діяльності Я. Корчака була персоналістична орієнтація, тобто визнання унікальної цінності дитинства. Він створив унікальну педагогічну концепцію, в центрі якої – дитина з її правами. Дитинство і Дитина, її щастя, доля, теперішнє і майбутнє, соціальна позиція стали ядром його «педагогіки добра». У цьому контексті нагадаємо влучні слова великого педагога: «Діти були і діти будуть. Діти не захватили нас несподівано та надовго. Діти – не знайомий, якого зустріли мимохідь, якого можна поспішаючи обійти, позбутися від нього посмішкою або поклоном. Діти складають великий відсоток нашого людства, населення, нації, жителів, громадян – вони наші вірні друзі. Є, були та будуть» [4, с. 15].

Дитинство, на думку послідовника ідей Я. Корчака видатного педагога В. Сухомлинського, – це найважливіший період людського життя; не підготовка до майбутнього життя, а справжнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя. І від того, як минуло дитинство, хто вів за руку в дитячі роки, що ввійшло в його серце з навколишнього світу, – від цього багато залежить, якою людиною стане сьогоднішній малюк [5].

Ш. Амонашвілі дає таке визначення поняттю «дитинство» – це рух вперед, це невпинний процес дорослішання. Суть дитячого життя, суть дитинства, таким чином, не що інше, як прагнення якнайшвидше стати дорослим. Ш. Амонашвілі вважає, що педагог, працюючи з дітьми, має не тільки адекватно сприймати і розуміти дитинство, але й зберігати та відтворити «дитинний стан» – дитинний стан самого себе. Ш. Амонашвілі вважає, що дитинство завершується тоді, коли прагнення до дорослішання гасне. Зміст дорослішання не має сталого характеру, він змінюється у процесі самого дорослішання, але разом з тим прагнення випереджати події притаманні кожному віковому періоду. Тобто процес дорослішання, а звідси і «дитинство» в найширшому сенсі цього слова припиняються тоді, коли завершують свій рух і цикл розвитку. Отже, дитинство – рухома, постійно змінювана система. У культурному суспільстві, де дитину оточує з раннього віку сприятливе педагогічне середовище, збільшується дистанція процесу розвитку, а, отже, і дитинство розширює свої часові межі [6].

На думку О. Савченко першочерговим завданням дошкільного закладу, школи, а звідси і педагогіки має бути збереження дитинства як самоцінності, тому що повнота і багатобарвність життя людини в дитинстві є «умовою гармонійного і своєчасного розкриття природних задатків» [7].

А. Богуш вважає, що дитинство – це період народження і становлення особистості; період пізнання соціуму і її величності людини; відкриття дитиною життя на планеті Земля в усьому його розмаїті, з усіма його позитивними і негативними проявами; це перші кроки навчання; це жадова знань, це перші радощі, перші розчарування і перші сльози [8].

Сучасною та привабливою виглядає позиція Р.Чумічової, яка дитинство визначає як цілий світ, в якому найбільш гостро, яскраво та «по-справедливому», «по-правдивому» функціонують норми, правила, закони, цінності, які діти демонструють дорослим за допомогою знаків, символів, слів, споминів, переживань минулого та теперішнього, міркувань, надій і почуттів [9].

Деякі вчені (Ю. Громико, В. Кремень, В. Кудрявцев, Д.Фельдштейн) розглядають дитинство як складне та багатогранне соціокультурне явище, глобальний культурно-історичний феномен.

Соціологи вивчають дитинство під кутом зору ставлення світу дорослих до дитини та місця самого дитинства у цьому світі. Цілісний, комплексний підхід до

дитинства здійснений у працях Д. Фельдштейна у монографії «Соціальний розвиток у просторі – часі Дитинства» (1997 р.). У своїй науковій праці вчений наводить цілу низку підходів щодо визначення категорії «дитинство»:

Дитинство (в узагальнюючому варіанті) – сукупність дітей певного віку, які складають «переддорослий контингент» суспільства. В індивідуальному варіанті – це стійка послідовність актів дорослішання дитини, її стан до «дорослості».

Дитинство – об'єкт впливу дорослого світу на світ Дитинства.

Дитинство – особливий цілісно представлений соціальний феномен, який має складні функціональні зв'язки з цим світом і для якого стійко зберігаються певні закономірності розвитку, багато в ньому залежить від принципу організації ставлення дорослих до дитинства, можливостей побудови процесу взаємодії з ним.

Дитинство – особливий стан розвитку в суспільстві, узагальнений суб'єкт, який цілісно протистоїть дорослому світу та водночас взаємодіє з ним на рівні суб'єкт-суб'єктних відносин [10].

Зазначимо, що полілог наукових підходів презентує дитинство як унікальний феномен, єдину динамічну систему, що функціонує як необхідний вирішальний етап становлення особистості і виявляє себе у таких п'яти вимірах: 1) дитинство як віковий період життя людини; 2) дитинство як особливий, неповторний, своєрідний світ та спосіб буття дитини у ньому; 3) дитинство (світ дитинства) як сукупність дітей певного віку; 4) дитинство як світ відносин дорослих і дітей; 5) дитинство як середовище, в якому доводиться працювати педагогу. Дошкільне дитинство в цьому контексті є найбільш самотнім періодом, що визначається особливим змістом і простором дитячого буття та власного «Я» дитини.

На наш погляд, особливої педагогічної підтримки і захисту потребують такі особливості своєрідності дитинства:

- захоплено-чуттєве пізнання дитиною світу природи (на колір, запах, смак, слух і дотик);
- емоційність дитячого життя (за формулою Я. Корчака: «діти - королі почуттів»);
- метафоризація мислення;
- занурення у світ фантазійних образів, в атмосферу чарівної словотворчості;
- діяльнісна природа дитинства (нестримне прагнення дії, що задовольняється синергетичним потенціалом гри, колективної праці, спільної художньої творчості).

Звертання багатьох сучасних вчених до феномену педагогічного супроводу не є випадковим. У педагогіку це поняття увійшло слідом за поняттями психологічна й соціальна допомога та підтримка, що обумовлено проникненням до освітнього простору ідей гуманістичної філософії та психології: розуміння людини як творця власного життя; здатність людини до саморозвитку та особистісного зростання, реалізації внутрішнього потенціалу; унікальність кожної людини (дитини).

Парадигма педагогічного супроводу дитинства своєю появою у педагогічній теорії та практиці багато в чому завдячує утвердженню особистісно-орієнтованої моделі освіти. Як наголошує з цього приводу І. Бех: «У руслі цієї виховної моделі утверджується культурологічний підхід до освіти, яка розуміється як цілеспрямований, побудований на наукових засадах процес долучення особистості до культури, в ході якого здійснюється передача багатовікового людського досвіду (теоретичного, ціннісного, практичного) від

покоління до покоління і розвиток його відповідно до сучасних реалій» [11, с. 13-14].

Особистісно-орієнтований підхід в освіті розглядається сучасними вченими як важливий психолого-педагогічний принцип, як методологічний інструментарій, основу якого становить сукупність вихідних концептуальних уявлень, цільових установок, методико-психодіагностичних та психолого-технологічних засобів, які забезпечують більш глибоке цілісне розуміння, пізнання особистості дитини і на цій основі – її гармонійний розвиток в умовах функціонування системи освіти.

«Супроводжуваний розвиток» є альтернативою розвитку, що направляється. Основний постулат його – віра у внутрішні сили дошкільника, потреба в самореалізації. Внутрішня позиція педагога по відношенню до дитини, якщо він працює у парадигмі педагогічного супроводу, має характеризуватися такими рисами:

- треба бажати почути дитину
- треба бажати бути корисним для дитини в набутті нею впевненості, а не намагатися робити за вашим бажанням;
- треба бути готовим прийняти почуття дитини, не оцінювати та не осуджувати їх;
- не треба намагатися зробити все самому за дитину і треба щиро вірити в її можливості розв'язати свої проблеми;
- не треба брати на себе відповідальність за вибір дитини, а треба сприймати її як самостійну особистість.

Розгляд концепції як певного способу розуміння, трактування явища, як основної точки зору для його висвітлення дозволяє сформулювати три провідні конструктивні положення системи педагогічного супроводу.

Перше з них торкається зміни парадигми дослідження – від вивчення феноменів і проявів психіки до дослідження законів нормального розвитку нормального суб'єкта. Об'єктом вивчення в цьому випадку є дитина дошкільного віку, і це викликає необхідність синтезу різних галузей базових наук.

Друге положення характеризує зміну парадигми впливу на систему підтримки, спонуки і стимулювання, надання рівних можливостей у виборі рішення.

Третім концептуальним положенням супроводу, що характеризує його як систему, є виокремлення підстави для розробки його засобів і методів. Такою підставою виступають закони і механізми формування особистості, закономірності її саморозвитку в умовах спеціально організованого середовища. Система психолого-педагогічного супроводу має бути заснована на законах розвитку, особливостях становлення на різних вікових етапах онтогенезу, особливих сенситивних періодах.

В основу моделі педагогічного супроводу мають бути покладені загальні принципи:

- гуманізація – віра в можливості дитини;
- системний підхід – заснований на розумінні дитини як цілісної системи;
- комплексний підхід до супроводу розвитку дитини;

– урахування індивідуальних і вікових особливостей дитини, що передбачає вибір змісту, форм, способів супроводу, які відповідають індивідуальним можливостям дитини, темпам її розвитку;

– безперервність супроводу дитини в освітньому процесі, а саме – спадкоємність і послідовність супроводу.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Завершуючи обговорення науково-практичних засад педагогічного супроводу, зазначимо, що загальна несприятлива соціально-економічна ситуація, різка відмінність у рівнях життя, вимушена міграція населення, виникнення у багатьох людей почуття невпевненості у собі, тривоги за завтрашній день, песимізму та загальної агресивності суттєво впливають на соціально-психологічний стан дитинства. У цих умовах першими захисниками прав дитини мають стати дошкільні заклади, як провідники ідей педагогізації суспільства, як взірці такої спільноти дорослих і дітей, життєдіяльність якої ґрунтується на гуманістичних засадах. Забезпечити дітям простір гуманістичної взаємодії з дорослими та однолітками – важливе завдання педагога. Зрозуміло, що розв'язати його під силу тільки педагогові з належною гуманістичною орієнтацією, який не стоїть на позиції, що «діти – це майбутні люди», а бачить у дитині вже сьогоднішню людину, перед якою, (а не лише за яку) він відповідальний. Важливо подолати орієнтацію педагогів не на тактику взаємодії, а на тактику впливу на дитину.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в обґрунтуванні умов реалізації парадигми педагогічного супроводу дітей дошкільного віку в освітньому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лімонченко В. Феномен дитинства в контексті педагогічної культури. *Діалог культур: Україна у світовому контексті. Філософія освіти: зб. наук. праць*. Вип. 4. Львів: Світ, 1999. С. 55-64.
2. Стельмахович М.Г. Народне дитинознавство. К.: Т-во «Знання». 1991. 48 с.
3. Сивачук Н. Дитина у світогляді українського народу. *Початкова школа*. 2000. №5. С. 32-35.
4. Корчак Я. Как любить ребенка: книга о воспитании. [пер. с польск]. М.: Политиздат, 1990. 493 с.
5. Сухомлинский В. Сердце отдаю детям. К.: Радянська школа, 1977. 244 с.
6. Амонашвили Ш.А. Школа жизни. М.: Народное образование, 1998. 80 с.
7. Савченко О.Я. Екологія дитинства: В.Сухомлинський і сучасна початкова школа. *Початкова школа*. 2000. № 11. С. 10-13.
8. Богуш А. Парадигма «дитинства» в контексті розвитку особистості дитини. *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди*. 2003. № 3. С. 92 – 99.
9. Чумичева Р. Детство: научный феномен и его психолого-педагогическое сопровождение. *Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць*. Слов'янськ: СДПУ, 2010. Ч. 1. С. 286-291.
10. Фельдштейн Д.И. Социальное развитие в пространстве - времени Детства. М.: Московский психолого-социальный институт Флинта, 1997. 115 с.
11. Бех І. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. К.: Либідь, 2003. 344 с.

Стаття надійшла до редакції 16.12.2019.

ГОЛОВКО Маргарита

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри дошкільного образования и социальной работы, ГВУЗ Донбасский государственный педагогический университет (г. Славянск, Украина)

пер. Учительский, 1, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84122

E-mail: mamulyak@gmail.com

МИХЕЕВА Елена

старший преподаватель кафедры дошкільного образования и социальной работы, ГВУЗ Донбасский государственный педагогический университет (г. Славянск, Украина)

пер. Учительский, 1, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84122

E-mail: mamulyak@gmail.com

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ДОШКОЛЬНОГО ДЕТСТВА КАК ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПАРАДИГМЫ

Резюме. В статье представлены результаты изучения и обобщения взглядов и ведущих идей отечественных и зарубежных педагогов на проблему педагогического сопровождения дошкольного детства в контексте современной парадигмы образования. В контексте анализа научного наследия определены основные параметры дошкольного детства как педагогического феномена. Цикл гуманитарных наук предлагает свои подходы к пониманию детства как ключевой проблемы педагогической, психологической и философской науки. Полилог научных подходов рассматривает детство как уникальный феномен, единую динамическую систему, которая функционирует как решающий этап становления личности и проявляет себя в пяти измерениях: 1) детство как возрастной период жизни человека; 2) детство как особенный неповторимый мир и способ бытия в нем; 3) детство как совокупность детей определенного возраста; 4) детство как мир отношений взрослых и детей; 5) детство как среда, в которой работает педагог. Дошкольное детство в этом контексте является наиболее самобытным периодом, характеризуется особенным содержанием и пространством детского бытия и собственного «Я» ребенка. Определены как сходные позиции ученых, так и оригинальные идеи. Выделены наиболее приоритетные направления и особенности дошкольного детства, которые требуют педагогической поддержки и защиты. Представлены основные черты и базовые общие принципы поддерживающего стиля образовательной работы с детьми. В основу модели педагогического сопровождения должны быть положены следующие базовые принципы: гуманизация: вера в возможности ребенка; системный подход, основанный на понимании ребенка как целостной системы; комплексный подход к сопровождению; учет индивидуальных и возрастных особенностей ребенка, что обуславливает выбор содержания, форм, способов сопровождения, которые отвечают индивидуальным особенностям ребенка, темпам его развития; непрерывность сопровождения ребенка в образовательном процессе, последовательность и преемственность.

Констатируется, что дошкольные учреждения должны стать тем образовательным пространством, которое обеспечивает гуманистическое взаимодействие педагогов и детей с целью защиты и поддержки детской субкультуры.

Ключевые слова: поддержка, защита, стимулирование, педагогическое сопровождение, дошкольное детство, взаимодействие.

HOLOVKO Margarita

Candidate of Pedagogic Science (Ph. D), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Preschool education and Social work

Donbas State Teacher's Training University, Slavyansk, Ukraine

Lane Uchitelsky, 1, Slavyansk, Donetsk region, Ukraine, 84122

E-mail: mamulyak@gmail.com

MIKHIEIEVA OLENA

Senior Lecturer of the Department of Preschool education and Social work

Donbas State Teacher's Training University, Slavyansk, Ukraine

Lane Uchitelsky, 1, Slavyansk, Donetsk region, Ukraine, 84122

E-mail: mamulyak@gmail.com

PEDAGOGICAL SUPPORT OF PRESCHOOL CHILDHOOD AS A PROBLEM OF THE MODERN EDUCATIONAL PARADIGM

Summary. The article presents the results of the study and generalization of the views and leading ideas of domestic and foreign scholars on the problem of pedagogical support for preschool childhood in the context of the modern education paradigm. In the context of the analysis of scientific heritage, the main parameters of preschool childhood as a pedagogical phenomenon are identified. Both similar positions of scholars and original ideas are defined. Priority areas and features of preschool childhood that require pedagogical support and protection, are highlighted. The basic features and fundamental general principles of a supportive style of educational work with children are presented. It is stated that preschool institutions should become a special educational environment that ensures the humanistic interaction of teachers and children in order to protect and support children's subculture.

Keywords: support, protection, stimulation, pedagogical support, preschool childhood, interaction.

Abstract. Introduction. The article presents the results of studying and generalizing the views and leading ideas of the native and foreign scholars on the problem of pedagogical support of preschool childhood in the context of the modern educational paradigm.

Analysis of publications. The problem of childhood as a scientific category and the possibility of creating conditions for a holistic harmonious development of the child in the educational space was explored by the native scholars (V. Abramenkova, Sh. Amonashvili, I. Bogdanova, A. Bogush, L. Varyanytsya, N. Gavrish, D. Elkonin, I. Zvereva, V. Zenkovsky, O. Karaman, I. Kon, O. Kononko, V. Kudryavtsev, V. Kuz, S. Kurinna, S. Litvinenko, V. Mukhina, M. Osorin, R. Prima, V. Sukhomlinsky, and etc.) and foreign researchers (E. Bolding, J. Garbarino, K. Dewe, E. Erickson, J. Quortrup, J. Korczak, M. Mead, B. Spock, S. Fries, etc.). The correlation of the unique world of preschool childhood with the content of the educational environment revealed some contradictions that are necessary to solve.

Purpose. Analysis of the results of the research problem in the scientific discourse and substantiation of an effective practice-oriented model of preschool childhood support.

Results. The cycle of the human sciences represents its approaches to understanding childhood as a key problem of pedagogical, psychological and philosophical science. The polylogue of scientific approaches presents childhood as a

unique phenomenon, the only dynamic system that functions as a necessary decisive stage of becoming a personality and manifests itself in the following five dimensions: 1) childhood as the age of a person's life; 2) childhood as a special, unique, peculiar world and a way of being a child in it; 3) childhood (the world of childhood) as a set of children of a certain age; 4) childhood as a world of relationships between adults and children; 5) childhood as an environment in which the teacher has to work. Preschool childhood in this context is the most distinctive period, determined by the special content and space of the child's existence and the child's own self.

The paradigm of pedagogical support of childhood in pedagogical theory and practice emerged thanks to the adoption of a personality-oriented model of education. Three leading constructive provisions of the pedagogical support system are formulated: from the study of the phenomena and manifestations of the psyche to the study of the laws of the normal development of the normal human being; changing the paradigm of influence on the system of support, encouragement and incentives, giving equal opportunities in the choice of decision; laws and mechanisms of personality formation, patterns of self-development in the conditions of a specially organized environment are the basis for the development of tools and methods of pedagogical support. The model of pedagogical support should be based on the general principles: humanization - belief in the possibility of a child; systematic approach - based on the understanding of the child as a holistic system; a comprehensive approach to support the development of a child; taking into account individual and age characteristics of the child, which involves the choice of content, forms, methods of support that correspond to the individual capabilities of the child, the pace of his development; the continuity of the child's support in the educational process, in particular, succession and sequence of support.

Conclusion. To provide for children necessary environment for humanistic interaction with adults and peers is an important task of every preschool teacher. It is obvious that only a teacher with a proper humanistic orientation can implement this task.

REFERENCES

1. Limonchenko, V. (1999). Fenomen dytynstva v konteksti pedagogichnoji kuljтуры. Dialog kuljtur: Ukraїna u svitovomu konteksti. *Filosofija osvity: zb. nauk. pracj.* 4. 55-64. [in Ukrainian].
2. Steljmakhovych, M.Gh. (1991). Narodne dytynoznavstvo. K.: T-vo «Znannja». [in Ukrainian].
3. Syvachuk, N. (2000). Dytyna u svitoghljadi ukrajinsjckogho narodu. *Pochatkova shkola.* 5. 32-35. [in Ukrainian].
4. Korchak, Ja. (1990). Kak ljubit' rebenka: kniga o vospitanii. [per. s pol'sk]. M.: Politizdat. [in Russian].
5. Suhomlinskij, V. (1977). Serdce otdaju detjam. K.: Radjans'ka shkola. [in Russian].
6. Amonashvili, Sh.A. (1998). Shkola zhizni. M.: Narodnoe obrazovanie. [in Russian].
7. Savchenko, O.Ja. (2000). Ekologhija dytynstva: V.Sukhomlinsjkyj i suchasna pochatkova shkola. *Pochatkova shkola.* 11. 10-13. [in Ukrainian].
8. Boghush, A. (2003). Paradyghma «dytynstva» v konteksti rozvytku osobystosti dytyny. *Ghumanitarnyj visnyk Perejaslav-Khmeljnyckogho derzhavnogho pedagogichnogho universytetu imeni Gh.S.Skovorody.* 3. 92 – 99. [in Ukrainian].

9. Chumicheva, R. (2010). *Detstvo: nauchnyj fenomen i ego psihologo-pedagogicheskoe soprovozhdenie. Gumanizacija navchal'no-vihovnogo procesu: zbirnik naukovih prac'*. 1. 286-291. [in Russian].
10. Fel'dshtejn, D.I. (1997). *Social'noe razvitie v prostranstve - vremeni Detstva*. M.: Moskovskij psihologo-social'nyj institut Flinta. [in Russian].
11. Bekh, I. (2003). *Vykhovannia osobystosti: U 2 kn. Kn. 2: Osobystisno-orientovanyi pidkhid: naukovo-praktychni zasady*. K.: Lybid. [in Ukrainian].

(англійською переклала І.Коротяєва – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету).

УДК 37.015.311-053.4:796

ЕНДЕБЕРЯ Ірина

канд. психол. наук, доцент кафедри практичної психології, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
вул. Лозановича. 16, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84112
E-mail: irina.endeberya2018@gmail.com

ШЛЯХИ ТА ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З УРАХУВАННЯМ ЇЇ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ

Анотація. У статті розглядаються підходи до психологічного супроводу організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів. Розкрито особливості організації самостійної роботи студентів та з'ясовано взаємозв'язок між: шляхи та засоби організації самостійної роботи студентів та урахуванням її зовнішніх та внутрішніх психологічних чинників. Надається характеристика розвивальної програми, спрямованої на формування навичок та вмінь самостійної роботи, а також на розвиток особливостей мотиваційної та метакогнітивної сфер студентів. Розвиток метакогнітивної сфери містить серію занять, які сприяли розвитку пізнавальних якостей, які спрямовані на ефективну організацію самостійної роботи.

Розвивальна програма проходила у трьох напрямках, що полягають у роботі із психологом, роботі з викладачами та роботі із студентами, та складалася з декількох етапів. Основним напрямком була робота психолога зі студентами, метою якої був розвиток мотиваційних, та метакогнітивних якостей, які сприяють формуванню вміння продуктивно організувати самостійну роботу; особливим напрямком була робота із викладачами, метою якої було оволодіння необхідних знань та формування відповідних навичок самостійної роботи у студентів. Не менш важливим напрямком є робота із психологом, яка була спрямована на розвиток обізнаності у психологічних питаннях формування та оволодіння засобами розвитку мотиваційних, емоційно-вольових та когнітивних якостей, які сприяють формуванню вміння продуктивно організувати самостійну роботу. Робота із психологом полягала в реалізації інформаційного та інструментального модулів.

Дана стаття є практичною, тому що отримані у нашому дослідженні дані дозволяють робити систему заходів для формування навичок та вмінь самостійної